

Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь

Установа адукацыі
«Полацкі дзяржаўны ўніверсітэт імя Еўфрасінні Полацкай»

**БЕЛАРУСКАЕ ПАДЗВІННЕ:
ВОПЫТ, МЕТОДЫКА І ВЫНІКІ ПАЛЯВЫХ
І МІЖДЫСЦЫПЛІНАРНЫХ ДАСЛЕДАВАННЯЎ**

Зборнік артыкулаў
VI міжнароднай навуковай канферэнцыі
(Полацк, 28–29 красавіка 2022 г.)

Пад агульнай рэдакцыяй
канд. гіст. навук, дац. А.І. Корсак;
канд. гіст. навук, дац. У.Я. Аўсейчыка

Наваполацк
Полацкі дзяржаўны ўніверсітэт
імя Еўфрасінні Полацкай
2023

УДК 343.13(063)
ББК 67.410.2я431

Рэкамендаваны да выдання саветам гуманітарнага факультэта
Полацкага дзяржаўнага ўніверсітэта (пракакол № 8 ад 22.11.2023)

Рэдакцыйная калегія:

А.І. Корсак, канд. гіст. навук, дац. (адк. рэд.), заг. каф. гісторыі і турызму Полацкага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Еўфрасінні Полацкай;

У.Я. Аўсейчык, канд. гіст. навук, дац., дац. каф. гісторыі і турызму Полацкага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Еўфрасінні Полацкай.

Рэцэнзенты:

С.В. Кулінок, канд. гіст. навук, заг. аддзела публікацый Нацыянальнага архіва Рэспублікі Беларусь;

Я.А. Грэбень, канд. гіст. навук, дац., заг. каф. сацыяльна-гуманітарных навук

Беларускага дзяржаўнага аграрнага тэхнічнага ўніверсітэта

Беларускае Падзвінне: вопыт, методыка і вынікі палявых і міждысцыплінарных даследаванняў: зб. арт. VI міжнар. навук. канф., Полацк, 28–29 крас. 2022 г. / Полац. дзярж. ун-т; пад агулн. рэд. А.І. Корсак (адк. рэд.), У.Я. Аўсейчыка. – Наваполацк: Полац. дзярж. ун-т імя Еўфрасінні Полацкай, 2023. – 272 с.
ISBN 978-985-531-869-0.

У зборніку змешчаны навуковыя артыкулы па выніках работы VI міжнароднай навуковай канферэнцыі “Беларускае Падзвінне: вопыт, методыка і вынікі палявых і міждысцыплінарных даследаванняў”. Прадстаўлены вынікі антрапалагічных і археалагічных даследаванняў Беларускага Падзвіння і сумежных тэрыторый. Прыведзены новыя даныя аб гістарычных лёсах, матэрыяльнай і духоўнай спадчыне рэгіёна Паўночнай Беларусі ў шырокім храналагічным кантэксце (ад першабытных часоў да сучаснасці).

Разлічаны на прафесійных гісторыкаў, археолагаў, этнолагаў, антрапологаў, мастацтвазнаўцаў, студэнтаў гістарычных спецыяльнасцей ВНУ, крэзнаўцаў і ўсіх, хто цікавіцца гісторыяй Беларусі.

УДК 343.13(063)
ББК 67.410.2я431

ISBN 978-985-531-869-0

© Полацкі дзяржаўны ўніверсітэт
імя Еўфрасінні Полацкай, 2023

ЗМЕСТ

АРХЕАЛОГІЯ І ФІЗІЧНАЯ АНТРАПАЛОГІЯ ПАЎНОЧНАЙ БЕЛАРУСІ І СУМЕЖНЫХ ТЭРЫТОРЫЙ У ЕЎРАПЕЙСКІМ КАНТЭКСЦЕ

<i>Быкова И.С., Васильев М.А.</i> Археологическая разведка на приграничной территории России и Белоруссии с использованием современных методов фиксации памятников археологии в 2021 году	5
<i>Войтехович А.В.</i> Погребения кремации на вершине кургана на территории Полоцкой земли	10
<i>Гаршкоў А.Дз.</i> Да пытання аб засяленні паўночнай часткі Беларусі ў познедадаваковы час (12 – 8 тыс. гадоў да н. э.)	19
<i>Каминская (Грицкевич) Д.С.</i> Межличностное насилие как часть повседневной жизни населения Полоцка XVII – XVIII вв. (согласно письменным и антропологическим источникам)	23
<i>Деркач В.А.</i> Средневековый город Жижец: археологические реалии	27
<i>Калбеко Л.Г.</i> Свинцовые пломбы с изображением креста с территории Полоцка (из собрания Национального Полоцкого историко-культурного музея-заповедника)	36
<i>Кенько П.М.</i> Поясная гарнитура X–XI вв. по материалам исследования торгово-ремесленных поселений Северной Беларуси	40
<i>Клімаў М.В.</i> Новыя звесткі адносна паселішчаў каля в. Чарнешчына ў бліжняй акрузе г. Полацка	46
<i>Коц А.Л.</i> Планіграфія ўсходніх раскопаў 2 і 3 на Верхнім Замку Старажытнага Полацка	49
<i>Кошман В.И.</i> К истории археологии: воспоминания В.Р. Тарасенко о А.Н. Лявданском и довоенном периоде белорусской археологии	56
<i>Кошман В.И.</i> Археология полей сражений: уникальные предметы вооружения на месте переправы армии Наполеона через р. Березину в ноябре 1812 г.	61
<i>Курловіч П.С., Зыль А.В.</i> Першыя вынікі даследаванняў на гарадзішчы I тыс. н.э. «Замкавая гара» каля в. Рэчкі Вілейскага раёна ў 2019–2021 гг.	70
<i>Магалінскі І.У., Коц А.Л., Кенько П.М.</i> Папярэднія вынікі археалагічных даследаванняў “Храма на дзядзінцы” XII ст. у Полацку ў 2019–2021 гг.	77
<i>Матвеев В.Н.</i> Поле из керамических плиток в храмах Полоцкой земли в XI–XIII вв.	82
<i>Салмин С.А., Салмина Е.В.</i> “Кто? Откуда? Куда? Зачем?”: некоторые принципы сложения магистральных трасс в эпоху Средневековья (на примере Псковской земли)	89
<i>Соловьёв А.А.</i> Новые натурные исследования здания бывшего «Гранд-отеля» по проспекту Ф Скорины, д. № 3 в г. Полоцке	96
<i>Терентьев И.В.</i> Наконечники стрел X–XVI вв. с территории городища Старый Шклов (по материалам исследований 2008–2012 гг.)	108
<i>Фисенко А.В.</i> Выявление мест концентраций находок из кости на археологической карте г. Пскова методами математической статистики	115

ЭТНАКУЛЬТУРНЫЯ ТРАДЫЦЫІ БЕЛАРУСКАГА ПАДЗВІННЯ І СУМЕЖНЫХ ТЭРЫТОРЫЙ

<i>Аўсейчык У.Я.</i> Стараверы Беларусі на этнаграфічных і гістарычных картах XIX – пачатку XXI ст.	124
<i>Барышнікава В.В.</i> Да пытання арэальнай характарыстыкі крутухі на Заходнім Падзвінні	132
<i>Большакова Н.В.</i> Мир детства: ракурсы исследования (по данным нового российско-белорусского библиографического указателя)	136
<i>Крумплевская А.А.</i> Этнодемографическая характеристика населения Витебской области (по материалам переписи РБ 2019 г.)	141
<i>Кухаронак Т.І.</i> Святкаванне Спасаў у беларускай вёсцы савецкага перыяду	145
<i>Лісіца С.М.</i> Скрыпка ў беларускай вёсцы: гісторыя і песенная сімволіка	148
<i>Милюченков С.А.</i> Типы и структура деревянного жилища в имениях Беларуси XVI – начала XX в.	152
<i>Ромодин А.В.</i> Северобелорусские музыканты: традиция и индивидуальность	158
<i>Сумко А.В.</i> Ягады ў сістэме забеспячэння беларускай вёскі ў першыя пасляваенныя гады	163
<i>Філіпчык Д.У.</i> Сюжэты «Народнай Бібліі» ў пераказе Антаніны Копач	166
<i>Флікоп-Світа Г.А.</i> Да пытання пра размяшчэнне ікон у хатах праваслаўных сялян Полацкага павета ў другой палове XIX ст.: на матэрыяле архіўных крыніц	168
<i>Шаўчэнка Я.С.</i> Перспективы сучаснага выкарыстання дзікарослых раслін беларусамі Падзвіння як сродак умацавання экалагічнай самасвядомасці	172

ГІСТОРЫЯ БЕЛАРУСКАГА ПАДЗВІННЯ І СУМЕЖНЫХ ТЭРЫТОРЫЙ

<i>Агеевко Т.Н.</i> О переселении жителей Полоцкого округа во 2-й половине 1920-х гг. (по документам НАРБ)	176
<i>Асташкин Д.Ю.</i> Принудительное донорство детской крови на оккупированной территории Северо-Запада СССР в 1941–1944 гг.	179
<i>Аўсейчык Ю.А.</i> Адукацыйна-выхаваўчая і дабрачынная дзейнасць жаночых манаскіх рымска-каталіцкіх кангрэгацый на тэрыторыі Заходняй Беларусі ў 1921-1939 гг.	182
<i>Бараненко В.В.</i> Судьба мощей Преподобной Евфросинии Полоцкой в первое десятилетие советской власти	185
<i>Буевич Т.В.</i> Категории (разряды) торговых учреждений в период новой экономической политики (1921 – 1927 гг.)	187
<i>Воднева И.П.</i> Развитие лыжного спорта на Полотчине во второй половине 1920-х гг.	195
<i>Воюш Р.В.</i> Полоцкая лютеранская община в XIX – начале XX века	199
<i>Галубовіч В.У.</i> Сапегаўскія ўплывы ў Полацкім ваяводстве ў канцы XVI – першай палове XVII стагоддзя	202
<i>Ганчар А.И.</i> Трансформация Образовательной системы Римско-Католической Церкви на восточных территориях Беларуси в конце XVIII – начало XIX вв.	205
<i>Доўнар А.Б.</i> Дэкрэт падкаморскага суда Полацкага ваяводства 1647 г. як крыніца па землекарыстанню мяшчан Полацка	212
<i>Ерашэвіч А.У.</i> Полацкая езуіцкая акадэмія: арганізацыйна-фінансавыя і матэрыяльна-гаспадарчыя аспекты стварэння, дзейнасці, скасавання	215
<i>Каминский С.А.</i> Выставка «Сильнее смерти только память» как форма сохранения исторической памяти о Великой Отечественной войне	222
<i>Карпекін К.Р.</i> Іўдзейскія малітоўныя будынкi г. Віцебска ў сярэдзіне XIX – пачатку XX ст.	224
<i>Копыл С.П.</i> О мобилизации Россонского района в начальный период Великой Отечественной войны	230
<i>Кордюкевич О.Г.</i> Специальные виды сельскохозяйственной кооперации в Полоцком округе БССР в 1924–1929 гг.	236
<i>Красноженова Е.Е.</i> Дети об оккупации: 1941–1944 гг. (на материалах Северо-Запада России)	240
<i>Кулярский Д.Д.</i> Влияние немецко-фашистской оккупации на уровень механизации сельского хозяйства Ленинградской деревни	243
<i>Мудров С.А.</i> Сотрудничество Белорусской Православной Церкви и государства в контексте мнений академического сообщества и священников	246
<i>Козимхон Кахрамонович Сагдуллаев, Дилбархон Комронхон кизи Кахрамонходжаева</i> Первичные результаты по изучению данных о погибших уроженцах Узбекистана на территории Полоцка, Новополоцка и Полоцкого района периода Великой Отечественной войны (на основе исследований А.И. Корсак, Г.К. Чикалова, С.П. Копыла, А.Ф. Долгих, С.А. Каминского)	250
<i>Урублеўскі В.В.</i> Генеалагічныя крыніцы па тэрыторыі Верхнядзвіншчыны ў XVIII – першай трэці XX стст. (па матэрыялах нацыянальнага архіўнага фонду)	254
<i>Хазов В.К.</i> Особенности социализации детей на оккупированной территории Ленинградской области в 1941–1944 гг.	261
<i>Юшко-Садовская Е.Б.</i> Депутаты от крестьян Витебской губернии в Государственной Думе I–IV созывов	266

Навуковае выданне

**БЕЛАРУСКАЕ ПАДЗВІННЕ:
ВОПЫТ, МЕТОДЫКА і ВЫНІКІ ПАЛЯВЫХ
і МІЖДЫСЦЫПЛІНАРНЫХ ДАСЛЕДАВАННЯЎ**

Зборнік артыкулаў
VI міжнароднай навуковай канферэнцыі
(Полацк, 28–29 красавіка 2022 г.)

Адказны рэдактар *А. І. Корсак*

Тэхнічнае рэдагаванне і камп'ютарная вёрстка

І. М. Чапкевіч

Дызайн вокладкі *М. С. Мухаморавай*

Падпісана да друку 18.12.2023. Фармат 60×84 ¹/₈. Бумага 80 г. Цыфравая пячаць.
Ум. друк. арк. 31,62. Улік.-выд. арк. 45,85. Тыраж 70 экз. Заказ 572.

Выдавец і паліграфічнае выкананне:
установа адукацыі «Полацкі дзяржаўны ўніверсітэт імя Еўфрасінні Полацкай».

Пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі
выдаўца, вырабніка, распаўсюджвальніка друкаваных выданняў
№ 1/305 ад 22.04.2014.

ЛП № 02330/278 ад 27.05.2004.

Вул. Блахіна, 29, 211440, г. Наваполацк.